

Š. BILOVÁ, R. DOUPOVCOVÁ, A. HRADILOVÁ,
V. HROMÁDKOVÁ, B. CHOVANCOVÁ, H. KALLUS, R. ŠIMEK

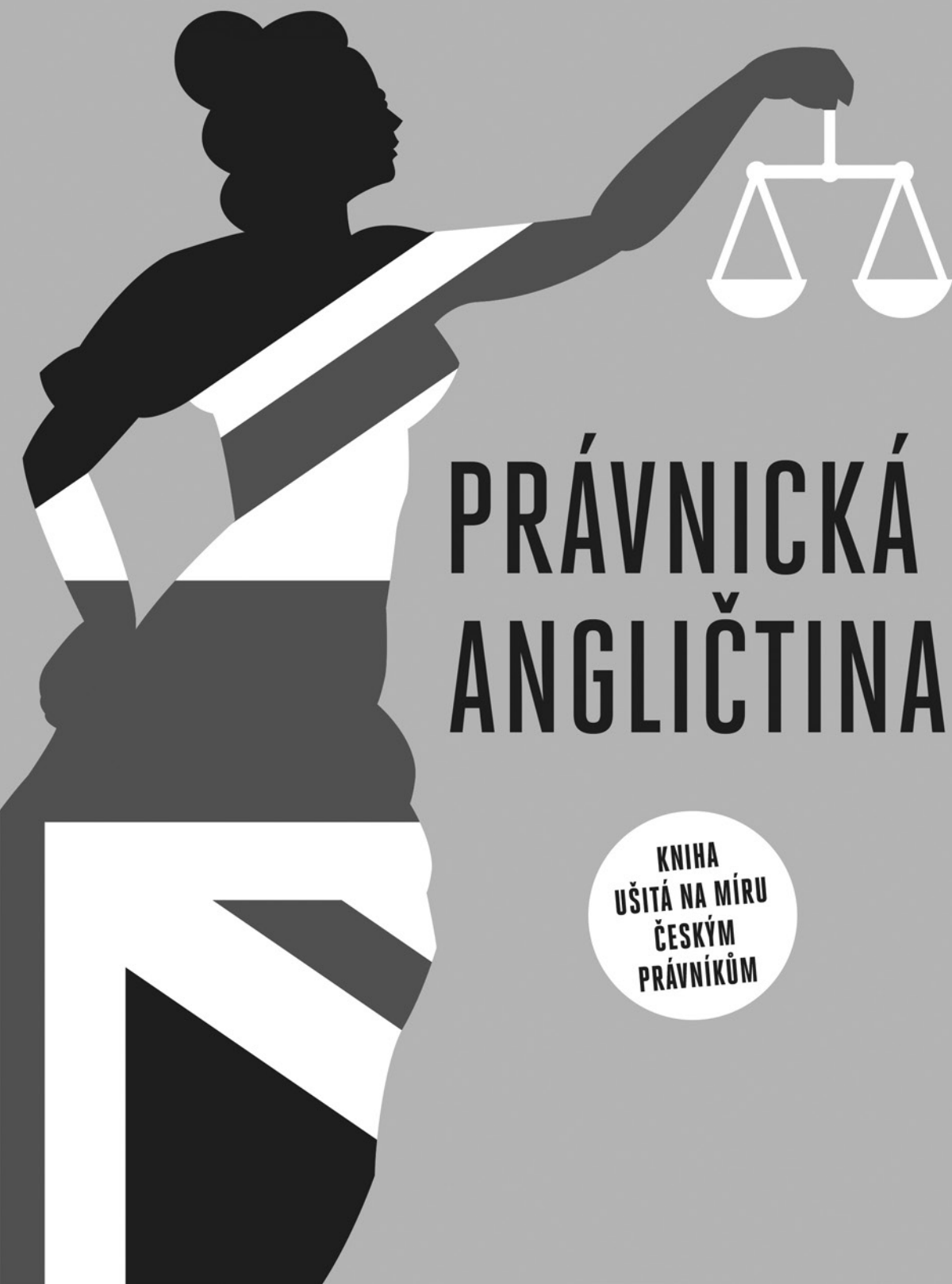

PRÁVNICKÁ ANGLIČTINA

KNIHA
UŠITÁ NA MÍRU
ČESKÝM
PRÁVNÍKŮM

Š. BILOVÁ, R. DOUPOVCOVÁ, A. HRADILOVÁ,
V. HROMÁDKOVÁ, B. CHOVANCOVÁ, H. KALLUS, R. ŠIMEK

PRÁVNICKÁ ANGLIČTINA

KNIHA
UŠITÁ NA MÍRU
ČESKÝM
PRÁVNÍKŮM

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

*Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.*

Štěpánka Bilová, Radmila Doupovcová,
Alena Hradilová, Věra Hromádková,
Barbora Chovancová, Hana Kallus, Radek Šimek

Právnícká angličtina

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, 170 00 Praha 7
tel.: +420 234 264 401
www.grada.cz
jako svou 8415. publikaci

Odpovědný redaktor Petr Somogyi
Grafická úprava a sazba Eva Hradiláková
Ilustrace Barbora Chovancová
Návrh a zpracování obálky Ondřej Mikulecký
Počet stran 328
První vydání, Praha 2022
Vytiskla tiskárna PBtisk a.s., Příbram

Czech Edition © Grada Publishing, a.s., 2022

ISBN 978-80-271-4757-1 (ePub)
ISBN 978-80-271-4756-4 (pdf)
ISBN 978-80-271-2537-1 (print)

Obsah

O autorech	10
Úvod	13
1. Charakteristika právnické angličtiny	15
1.1 Co si představit pod pojmem právnická angličtina?	16
1.1.1 Historický vývoj právnické angličtiny	17
1.1.2 Spojené státy americké	19
1.1.3 Velká Británie	20
1.1.4 Snahy o změny v právním jazyce v České republice	21
1.2 Typické znaky právnické angličtiny	22
1.2.1 Slovní zásoba	24
1.2.2 Neosobní formulace	40
1.2.3 Slova vzletná a nadbytečná	41
1.2.4 Nominalizace	42
1.2.5 Dlouhá rozvitá souvětí	43
1.2.6 Plain English	44
1.3 Závěr	46
2. Efektivní vyjednávání	47
2.1 Konflikt a zvládání emocí	48
2.2 Osoby vyjednávačů a používané strategie	50
2.2.1 Vlastnosti dobrého vyjednávače	50
2.2.2 Typologie vyjednávačů a stylů	50
2.3 Kulturní povědomí	53
2.3.1 Vyjednávání a vyjednávači jiných kultur	53
2.3.2 Rozdíly mezi rodilými mluvčími	54
2.3.3 Čech vs. Brit	55
2.4 Proces vyjednávání	56

2.4.1	Příprava	56
2.4.2	Plánování vyjednávání	57
2.4.3	Proces vyjednávání	62
2.4.4	Shrnující cvičení	69
2.4.5	Co se nám může při jednání přihodit	69
2.5	Jazyk a komunikace	70
2.5.1	Griceův princip spolupráce	71
2.5.2	Zdvořilost	73
2.5.3	Modalita podle M. A. K. Hallidaye	73
2.5.4	Hedging	75
2.6	Závěrečné shrnutí	76
2.7	Závěr	79
3.	Argumentace a argumentační fauly	81
3.1	Formální fauly	82
3.2	Neformální fauly	85
3.3	Závěr	95
4.	Mediace neboli zprostředkování	97
4.1	Mediace ve výuce jazyků	98
4.2	Mediace nově ve Společném evropském referenčním rámci	98
4.3	Rozdíl mezi překladem a mediací	102
4.4	Nácvik mediačních dovedností	105
4.4.1	Mediace v každodenní praxi	114
4.5	Závěr	114
5.	Úvodní rozhovor s klientem	115
5.1	Očekávané vlastnosti advokáta	116
5.2	Komunikační dovednosti	121
5.2.1	Aktivní naslouchání	121
5.2.2	Účinné používání otázek	127
5.2.3	Přesné a zároveň srozumitelné vyjadřování	130

5.3	Struktura úvodního rozhovoru	133
5.3.1	Přivítejte klienta	133
5.3.2	Získejte informace	135
5.3.3	Poskytněte informace a rady	137
5.3.4	Rozlučte se s klientem	141
5.4	Závěr	141
6.	Korespondence v právní praxi	143
6.1	Formální e-mail vs. formální dopis	144
6.2	Grafické rozvržení	145
6.2.1	Grafické rozvržení dopisu	145
6.2.2	Grafické rozvržení e-mailu	147
6.3	Standardní fráze a jejich zápis	148
6.3.1	Datum	149
6.3.2	Úvodní oslovení	149
6.3.3	Věc	153
6.3.4	Závěrečný pozdrav	154
6.3.5	Další náležitosti	154
6.3.6	Souhrnné cvičení	155
6.4	Druhy právní korespondence	156
6.4.1	Letters to clients	156
6.4.2	Letters to other lawyers	156
6.4.3	Letters to third parties	157
6.4.4	Memorandum	157
6.5	Nastavení vhodné úrovně formálnosti	159
6.5.1	Různé úrovně formálnosti v angličtině	159
6.5.2	Formální vs. neformální styl	161
6.5.3	Formální korespondence vs. právní texty	164
6.5.4	Formální korespondence vs. velmi formální či květnatý styl	165
6.5.5	Souhrnná cvičení	166
6.6	Obsah dopisu	167
6.6.1	Členění textu do odstavců	167
6.6.2	Úvod dopisu	169
6.6.3	Hlavní část sdělení	170
6.6.4	Závěr dopisu	172

6.6.5	Plynulost vyjádření	172
6.6.6	Lexikální a gramatická správnost	173
6.7	Shrnutí	177
6.8	Závěr	177
7.	Jak si dále zdokonalovat právnickou angličtinu	179
7.1	Jsou filmy a seriály z právnického prostředí realistické?	180
7.2	Seriály z právnického prostředí	181
7.2.1	Americké seriály	182
7.2.2	Britské seriály	188
7.2.3	Australské seriály	189
7.2.4	Evropské seriály	189
7.3	Filmy s právní tematikou	190
7.4	Legal English Podcasts	198
7.5	Tištěné publikace	198
7.5.1	Publikace věnující se Legal English ve srovnání s českým právem	199
7.5.2	Publikace zahraničních autorů	200
7.6	Závěr	202
8.	Glossary aneb časté chyby Čechů v právnické angličtině	203
8.1	Slovní zásoba	203
8.2	Gramatika	218
8.2.1	Členy	218
8.2.2	Nepočítatelná podstatná jména	218
8.2.3	Podmínkové věty	219
8.2.4	Předložky	220
8.2.5	Sloveso + gerundium	221
8.3	Písemný projev	221
8.4	Výslovnost	222
8.5	Česko-anglická část	225
8.6	Procvičování	238

9.	Vše v jednom: souhrnné cvičení	243
9.1	Legalese vs. Plain English	244
9.2	Úvodní rozhovor s klientem a mediaci	245
9.3	Vyjednávání a argumentace	248
9.4	Korespondence	249
9.5	Mediaci – interlanguage	250
9.6	Glossary – tricky and useful words	251
9.7	Závěr	252
10.	Přehled užitečných frází	253
10.1	Fráze užitečné při vyjednávání	253
10.2	Fráze užitečné pro formální korespondenci	256
	Závěr a poděkování	261
	Klíč ke cvičením a možné odpovědi	263
	Bibliografie	311
	Rejstřík	312

O autorech

Štěpánka Bilová

Vystudovala angličtinu a matematiku na Filozofické fakultě a Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Pracuje jako odborná asistentka v Centru jazykového vzdělávání MU, kde učí odbornou angličtinu na Právnické fakultě. Specializuje se na využití technologií ve výuce jazyků, rozvíjení komunikačních dovedností a autonomie studentů.

Radmila Doupčová

Vystudovala angličtinu a matematiku na Filozofické a Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně, nyní pracuje jako lektorka v Centru jazykového vzdělávání MU. Učí právnickou angličtinu a koordinuje vývoj testů pro kurzy Angličtina pro právníky. Zabývá se metodami interaktivní výuky, testováním a využitím technologií ve výuce jazyků.

Alena Hradilová

Vystudovala angličtinu na Pedagogické a Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. V současné době pracuje jako odborná asistentka v Centru jazykového vzdělávání MU, kde se specializuje na akademickou a právnickou angličtinu. Hlavní oblastí jejího zájmu je využití videokonferenčních technologií a metody zážitkové pedagogiky ve výuce odborného jazyka.

Věra Hromádková

Vystudovala anglickou filologii, překladatelství angličtiny a právo na Masarykově univerzitě v Brně. V současnosti působí jako lektorka v Centru jazykového vzdělávání MU, kde vyučuje předmět Angličtina pro právníky.

Barbora Chovancová

Vystudovala angličtinu na Masarykově univerzitě v Brně a žurnalistku na Univerzitě Palackého v Olomouci. Ve své doktorské práci se věnovala diskurzu v soudní síni (*The Dynamics of Courtroom Interaction in English: A Sociolinguistic Study of the Transcripts of O.J. Simpson Civil Case*). V současné době se kromě právnické angličtiny zabývá tématem jazykové mediace, a to jak z teoretického, tak z praktického hlediska. Podporuje autonomní učení a pracuje jako jazyková poradkyně.

Hana Kallus

Vystudovala angličtinu a češtinu na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a aplikovanou lingvistiku na University of Birmingham (UK). Podílela se na obnovení Katedry anglistiky na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Ve své doktorské práci se věnovala jazyku přesvědčování v panelových diskuzích BBC Radio 4 a tuto zkušenost využívá od roku 1995 při výuce právnické angličtiny, videokonferenčních dovedností i jazykových dovedností v kombinaci s obchodním právem. Je soudní překladatelkou.

Radek Šimek

Vystudoval angličtinu a portugalštinu na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. V současnosti působí jako lektor v Centru jazykového vzdělávání MU v oddělení na právnické fakultě, kde vyučuje předmět Angličtina pro právníky.

Úvod

Předkládaná kniha se věnuje praktickým aspektům právnické angličtiny a uvádí do problematiky právního jazyka pohledem českého čtenáře. Jednotlivé kapitoly se pohybují na poli práva, lingvistiky a především komunikace, poukazují na rozdíly práva anglosaského a evropského a nabízejí možnost procvičení dané problematiky. Kniha se nezaměřuje pouze na rozvoj jazykových dovedností, učí také strategie, jak komunikovat v oblastech, kde mezi právními systémy není přesný přesah.

Text je věnován českým právníkům a příbuzným profesím, studentům právnických fakult, zájemcům o právní jazyk (ať už z řad akademiků či široké veřejnosti) a v neposlední řadě učitelům právnické angličtiny. Může být inspirativním zdrojem i pro překladatele a tlumočníky z angličtiny, přestože jim není primárně určen.

Při prezentaci informací vycházíme z odborné literatury, zejména ze zahraničních pramenů z anglosaského světa, ale i z prací domácích autorů. Jako největší přínos vidíme fakt, že se do textu promítá naše vlastní zkušenost, a to jak práce akademiků zabývajících se právním jazykem, tak učitelů právnické angličtiny, jejichž cílem je pomáhat studentům proniknout do tajů tohoto odborného jazyka. Svoji roli sehrávají dokonce i naše zkušenosti a zájmy v mimopracovní oblasti, kdy v části věnované dalším doporučením představujeme zdroje užitečné pro právnickou angličtinu z oblasti kultury.

Celou knihu jsme koncipovali tak, aby byla naučná, ale zároveň i čtivá a zábavná, a také aby se s ní dobře pracovalo. Nechtěli jsme, aby se jednalo jen o čistě teoretické pojednání. Naším cílem bylo, aby čtenářům pomohla k hlubšímu pochopení jazyka a nenásilnou formou rozvíjela řečové dovednosti v oblasti právnické angličtiny. Kromě průvodního textu v češtině v ní proto najdete i různá jazyková cvičení, která si můžete sami vyzkoušet a vyhodnotit s pomocí nabízeného klíče, případně na nich pracovat se svým učitelem právnické angličtiny. Tento *hands-on approach* považujeme za nejefektivnější způsob práce s jazykem.

Český text uvádí anglické příklady *kurzivou*, a pokud je význam možné snadno odvodit z kontextu, nejsou důsledně překládány. Rovněž citace, které jsou uvedeny jako ilustrace nebo doplnění textu, nejsou přeloženy, nicméně je jejich význam komentován tak, aby mu rozuměl i čtenář s méně pokročilou znalostí anglického jazyka. Cvičení jsou uváděna dvojazyčně, takže s nimi snadno může pracovat i člověk, který neovládá češtinu, ať už v roli studenta nebo učitele. Poslechová cvičení jsou pro usnadnění opatřena QR kódy, které odkazují na nahrávky a videa volně přístupná na internetu.

Pokud v textu této knihy používáme termín právník, advokát, asistent a podobně, myslíme tím samozřejmě zástupce dané profese obou pohlaví. Na právnických fakultách nyní studuje přibližně stejný počet studentek a studentů – a šikovni jsou všichni. V případě klientů uvažujeme stejným způsobem.

Rychlý pohled na obsah odhalí, že v knize vycházíme z obecné charakteristiky právnické angličtiny (typických rysů *legalese* i v současnosti doporučované *plain English*), které poté aplikujeme na specifické, pro právníky důležité komunikační dovednosti, konkrétně na vyjednávání, argumentaci, mediaci, rozhovor s klientem a korespondenci. Knihu uzavírá kapitola s doporučeními pro další práci na právnické angličtině.

Jednotlivé kapitoly jsou vzájemně provázány a staví na tom, co se čtenář postupně dozvídá. Mysleli jsme však i na ty, které zajímá jen některá oblast, například jen kapitola věnovaná rozhovoru s klientem, a začtou se nejdříve do ní. Text jsme proto opatřili odkazy na potřebné informace zmíněné jinde v knize tak, aby si i takový čtenář mohl o dané problematice vytvořit ucelenější obrázek.

Pro osvěžení jsme v některých cvičeních místo klasického právnického *Joe or Jane Doe*¹ použili jména postav z oblíbených knih či filmů, jejichž autorům tímto vzdáváme hold. Můžete si s námi zahrát hru na hledání literární předlohy, z níž jsme si jména vypůjčili. Seznam beletrie a filmů, z nichž jsme čerpali, pak naleznete v bibliografii na konci knihy.

Součástí knihy je i glosář termínů, který byl vytvořen na základě našich dlouholekých zkušeností z výuky s přihlédnutím k tomu, v čem naši čeští studenti často chybní. Nemá být v žádném případě vyčerpávajícím zdrojem slovníkových hesel, ale spíše upozorněním na obtížnost vybraných jevů.

Na závěr knihy jsme zařadili souhrnné cvičení – v podstatě se jedná o *case study*, tedy případovou studii, s milostnou zápletkou, ve které si čtenáři mohou zopakovat a upevnit to nejdůležitější, co se při práci s knihou postupně dozvěděli a naučili.

Jste připraveni? *All set? Ready to go?* Otočte stránku, naše cesta s právnickou angličtinou právě začíná.

1 Jména *John* a *Jane Doe* se v anglosaském prostředí používají jako odkaz k lidem v případech, kdy není známé jejich pravé jméno, například při nálezů mrtvého těla, nebo pokud se jméno nesmí zveřejnit.

1. Charakteristika právnícké angličtiny

London. Michaelmas term lately over, and the Lord Chancellor sitting in Lincoln's Inn Hall. ... As much mud in the streets as if the waters had but newly retired from the face of the earth. ... Smoke lowering down from chimney-pots, making a soft black drizzle, with flakes of soot in it as big as full-grown snowflakes. ... Fog everywhere. ... Gas looming through the fog in diverse places in the streets.

On such an afternoon some score of members of the High Court of Chancery bar are ... mistily engaged in one of the ten thousand stages of an endless cause, tripping one another up on slippery precedents, groping knee-deep in technicalities, running their goat-hair and horsehair warded heads¹ against walls of words and making a pretence of equity² with serious faces, as players might. On such an afternoon the various solicitors in the cause, some two or three of whom have inherited it from their fathers, who made a fortune by it, ought to be—as are they not?—ranged in a line, in a long matted well (but you might look in vain for truth at the bottom of it) between the registrar's red table and the silk gowns, with bills, cross-bills, answers, rejoinders, injunctions, affidavits, issues, references to masters, masters' reports, mountains of costly nonsense, piled before them. ...

(Charles Dickens, Bleak House, Chapter I: In Chancery)

Charles Dickens ve svém románu *Ponurý dům* (Bleak House) popisuje v uvedené ukázce právníky (konkrétně *barristery* a *solicitory* v prostředí *Court of Chancery*³) jako specifickou, uzavřenou komunitu osob téměř doslova zahalenou mlhou a dýmem, zabředávající do bahna záludných precedentů, formalit, a zejména do množství

-
- 1 Jde o narážku na paruky, které v Británii nosí někteří zastánci úřadů jako symboly svých pravomocí. U zástupců stran (*barristers*) a soudců tak paruky symbolizují právo být slyšen u soudu. Údajně se stále vyrábí z koňských žíní podle patentu z roku 1822 (*Barristers' Wigs*).
 - 2 Slovo *equity* (ekvita) znamená spravedlnost. Je důležitou součástí systému *Common law* čili angloamerického práva. Svůj původ má ve středověku, kdy se nespokojení účastníci řízení u soudu *Common law* mohli ještě obrátit na panovníka, aby jejich krivdu napravil. Zatímco jediný prostředek nápravy u *Common law courts* bylo odškodné (*damages*), *Court of Equity* mohl žalovanému nařídít něco vykonat (*specific performance*) nebo se něčeho zdržet (*injunction*). Soudy *Common law* a soudy rozhodující podle ekvity během let splynuly.
 - 3 Soud, který rozhodoval případy podle práva *equity* (viz výše v textu).

právních dokumentů. Vpravdě ponuré vyobrazení. Pravdou ale zůstává, že jazyk, ať už ve formě právních dokumentů nebo jako mluvený diskurz, je ve velké míře pro tuto profesi určující. Jazyku práva se v této kapitole budeme věnovat podrobněji. Vydáme se na historický exkurz do vývoje právnické angličtiny, rozebereme její charakteristické rysy, řekneme si, proč se vyskytují, zda jsou žádoucí a zda by pomalu nebyl čas na změnu.

1.1 Co si představit pod pojmem právnická angličtina?

Právní jazyk, v našem případě právnická angličtina (*language of the law*), je také označován termínem *legalese*. Podle oxfordského slovníku je *legalese* definována jako *the formal and technical language of legal documents*. Dodejme ale už zde, že *legalese* je často chápána v širším slova smyslu a může stejně dobře zahrnout i jazyk mluvený.

Zde uvádíme několik příkladů použití termínu *legalese* ve větě:

- *The Supreme Court decisions that he attacks are worded in difficult, if not impenetrable, legalese.*
- *If you have a policy that is 25 pages of single-spaced, dense legalese, people simply will not be able to find the answers that they want.*
- *The document seeks to present ideas clearly, concisely, and directly, and to avoid legalese, archaic terms, and repetition.*

Z výše uvedených vět je patrné, že označit dokument za psaný v *legalese* není nic lichotivého. V první větě je synonymem pro obtížně čitelný, ba dokonce neproniknutelný text. Stejně tak druhá věta kritizuje firemní strategii, která je dlouhá, hutně psaná a těžko srozumitelná. Třetí věta staví do kontrastu *legalese*, archaické výrazy a opakování slov s argumenty prezentovanými jasně, stručně a přímo.

Použití *legalese* má však i své opodstatnění. Příkladem může být text, který je adresován advokátním kancelářím. Text se jmenuje *What is legalese and why is it bad?* Není úplně nestranný, je reklamní, snaží se v podstatě prodat PR servis, ale podle našeho názoru je trefný.

Task 1

Přečtete si názor autorů, v textu podtrhnete, kdy je vhodné *legalese* použít a kdy se jí vyhnout, a udělejte si svůj vlastní názor.

Underline the situations in which legalese is, or is not, appropriate, according to the authors of the text. What is your opinion on legalese?

If you're a lawyer, you may already be familiar with the term legalese. For those who may be unaware, it refers to legal speak or language that is filled with a whole lot of legal terminology

and scholarly/academic words, phrasing, and terms. Legalese is using terms like stipulation and statute without explaining their definitions. It's using odd words like herewith and henceforth. When using legalese, you'll generally avoid using contractions and common lingo for the most part.

There's a time and place for legalese. When completing court documentation and filing official legal letters, you may definitely see the need to include a bit of it. These are the documents that will primarily get read by other legal professionals, after all, so writing within the legal realm makes sense. But what about for your law firm's website? What about for your blog, or over social media?

These are the places in which legalese tends to do more harm than good. The key is to always remember your audience when approaching legal writing of any kind—whether it be for a client, the court, a proceeding judge, or your potential client base. Ask yourself the following questions:

Who am I writing for?

What is my goal?

Will my intended audience understand and appreciate my word choice, tone, and writing style, or should I change it to better suit them?

Remember, when writing for your current or potential client base, those individuals most likely don't understand what all the legal terms you commonly use mean. They may struggle with digesting long sentences using academic speak. Don't be afraid to use language and grammar that's shorter, more succinct, and more approachable when writing for your law firm website—whether that content is featured as site content or blog posts.

When posting over social media platforms, you especially want to keep your content approachable. Shorter sentences and phrases help your audience pay attention to what you have to say instead of simply skimming past your post. When it comes to social media, brevity definitely matters. Including pictures can help increase social media visibility as well.

(Legal InSites, 2018)

1.1.1 Historický vývoj právnické angličtiny

Kritika anglického právního jazyka není záležitost poslední doby a je velmi úzce spjata s vývojem právnické angličtiny jako takové. Původně šlo v boji za srozumitelnost právního jazyka zejména o to, aby texty nebyly psány francouzsky nebo latinsky, ale anglicky – tedy v jazyce přístupném běžným občanům.

Vše začalo již v dobách, kdy původní obyvatelé britských ostrovů řešili záležitosti práva ve *vernacular* (vernakulární jazyk), což je jazyk nebo nářečí používané v běžné řeči lidmi v dané zemi nebo oblasti (Oxford English Dictionary). Pak přišly různé vlny dobyvatelů počínaje Římany přes Anglosasy až po Normany. Římané s sebou přinesli latinu. Po jejich odchodu kolem roku 410 Anglosasové dále používali mluvenou *Old English*⁴, kterou kolem 7. století začali i psát. V 11. století pak přišla obrovská změna.

4 *Old English* neboli stará angličtina, staroangličtina či dokonce anglosasština je jazyk, který byl používán v Anglii před rokem 1100. Je předchůdcem středověké a současné angličtiny. Jazykovědci starou angličtinu řadí mezi západogermánské jazyky (*Encyclopedia Britannica*).

Může za to událost z roku 1066, která se váže k jednomu z nejdůležitějších dat britské historie, jež si všichni Britové pamatují ze školních lavic a jsou schopni vysypat z rukávu podrobnosti o bitvě u Hastingsu, kde padl král Harold, údajně po zásahu šípem do oka. Vilém, vévoda z Normandie, nazývaný Vilém Dobývateľ, *William the Conqueror*, který stál v čele vítězných Normanů, byl do tří let ve Westminsterském opatství korunován anglickým králem a život na Britských ostrovech se navždy změnil.

Tato událost měla nedožrnné důsledky nejen pro život anglické šlechty, jejíž majetek Vilém Dobývateľ vyvlastnil, ale i pro jazyk jako takový, potažmo i pro jazyk právní. Peter Tiersma ve své knize *Legal Language* (1999) vysvětluje, že ač šlechta mluvila francouzsky, jazykem, jímž byly psány právní dokumenty, se stala latina, která tak nahradila původní angličtinu, tedy jazyk, který za Normanů zůstal *lower-class language of a subjugated people* (Tiersma, *The Plain Language Movement*). Normané byli zvyklí psát latinsky; francouzština se začíná objevovat i v psaném jazyku až ve druhé polovině 13. století, a to zejména v zákonech, *statutes*. V roce 1310 je už většina zákonů psána francouzsky (Tiersma, *The Nature of Legal Language*, s. 6).

Francouzština se také postupně stávala jazykem soudních síní, což vedlo k obecné nespokojenosti. Výsledkem byl *Statute of Pleading* z roku 1362, který stanovil, že namísto francouzštiny bude při ústní komunikaci ve všech královských a místních soudech v zemi používána angličtina. Proto se někdy na druhou polovinu 14. století nahlíží jako na dobu, kdy se rozšiřuje anglický vernakulární jazyk z *lower class* na vrstvy aristokratické. Jiní vědci se domnívají, že jde jen o předzvěst změn, které měly být dovršeny až ve století patnáctém, a *Statute of Pleading* byl tak jen pouhým symbolickým prohlášením, které nebylo důsledně dodržováno. Každopádně ale *Statute of Pleading* dokazuje, že angličtinu lze považovat za jazyk vhodný pro fungování soudnictví (Ormrod, 2003, s. 750).

Přestože kolem roku 1425 používaly angličtinu široké vrstvy obyvatelstva jak v psaném, tak v mluveném jazyce, soudním síním i psaným zákonům – tedy legislativě – nadále vládla francouzština.⁵ V soudnictví se udržela ještě 100–200 let, ač se v téže době v Anglii už přestávala používat. Mattila (s odkazem na Mellinkoffa) toto udržování francouzštiny vysvětluje tak, že jazyková bariéra (tedy neschopnost běžných lidí sledovat, co se děje u soudu) zajistila, že nebudou strkat nos tam, kam alespoň podle právníků nos strkat nemají (Mattila, 2006).

Normanská francouzština v Anglii zakonzervovala právní termíny způsobem, jakým by to živý, vyvíjející se jazyk učinit nemohl. Dědictvím *Law French* tak do dnešních dnů zůstávají pojmy jako *property*, *estate*, *chattel*, *executor*, *tenant*, *damage*, *judge*, *defendant*, *plaintiff* nebo *tort*. Mnohé čtenáře jistě překvapí, že francouzština byla jako jazyk v soudnictví definitivně zrušena až v roce 1971 (Mattila, 2006, s. 228).

Poté, co jsme se dozvěděli o koexistenci angličtiny, francouzštiny a latiny, snadno pochopíme význam Tiersmova termínu *trilingualism*. Tyto tři jazyky vedle sebe koexistovaly, byly používány v různých kontextech. Angličtina pro výslechy svědků, francouzština pro komunikaci v soudní síni, latina pro písemná podání a záznamy

5 Latina se na rozdíl od soudních síní udržela v oblasti psaného kanonického (církvního) práva.

soudních jednání (Mattila, 2006, s. 208), ale mohlo se stát, že se všechny tři objevily i v jednom dokumentu (Languages used in Medieval documents).

Latina a francouzština byly jako jazyky formálních záznamů a zákonů nahrazeny angličtinou zákonem *Proceedings in Courts of Justice Act* až v roce 1730. Vliv latiny však samozřejmě přetrvává dodnes v termínech jako *ad hoc*, *de facto*, *bona fide*, *inter alia* nebo *ultra vires*.

Právní jazyk byl často pro zbytečnou pompéznost a nabubřelost předmětem nejen kritiky, ale i vtipů a zesměšňování. V roce 1596 se tehdejší britský *Lord Chancellor*⁶ rozhodl, že exemplárním způsobem předvede, jaký typ dokumentů nechce u svého soudu přijímat. Jednoduše vzal jedno podle něj obzvláště komplikované a nesrozumitelné podání, ve všech sto dvaceti stranách nechal udělat doprostřed díru a pověsil jej nešťastnému autorovi na krk. A nejen to – chudák pisatel byl ten den v londýnské *Westminster Hall* ukazován jako odstrašující příklad všem lidem, kteří se tam právě pohybovali.⁷

Velmi výrazným kritikem právnické angličtiny byl osvěcenský filozof Jeremy Bentham, který ji nevybíravě odsuzoval jako *excrementitious matter* a *literary garbage* a přimlouval se za to, aby jí i obyčejní lidé mohli porozumět, protože *plain legal language* je základem dobré správy (Tiersma, The Plain English Movement).

Zde naši cestu historickým vývojem právnické angličtiny přivádíme na pomyslné rozcestí, odkud se můžeme paralelně vydat na exkurzi do Spojených států amerických. Odpočínáme si tedy na chvíli od Britů a starého kontinentu a přenesme se do zámoří. Poté se opět vrátíme k vývoji v britské monarchii.

1.1.2 Spojené státy americké

Zhruba ve stejné době, kdy se ve Velké Británii ozýval hlas Benthamův, se v nově nezávislých Spojených státech amerických rovněž diskutovala otázka demokracie a dobrého vládnutí. *The Founding Fathers*⁸ si byli dobře vědomi, jak důležitou roli hraje srozumitelný jazyk práva, a upozorňovali na nešvary některých kolegů. Například Thomas Jefferson, sám povoláním právník, se v roce 1871 podívoval nad tím, že jeho kolegové *are making every other word a 'said' or 'aforesaid' and saying everything over two or three times, so that nobody but we of the craft can untwist the diction and find out what it means...*⁹

6 *Lord Chancellor* je jednou z nejstarších britských státních funkcí, v současnosti je kromě několika ceremoniálních povinností hlavou Ministerstva spravedlnosti (*Ministry of Justice*) a z tohoto titulu je členem Kabinetu (*the Cabinet*; je výběrem vlády, hlavní složka exekutivy). V minulosti byl i hlavou anglického (nikoliv však skotského) soudnictví (Michálková, 2012, s. 21; *Chancellor from Wikipedia*).

7 *Mylward vs. Welden* (Ch. 1596), přetištěno v *Acta Cancellariae* 692 (1847). Převzato z Kimble, Joseph, 1992.

8 Některé zdroje řadí mezi „Otce zakladatele“ George Washingtona, Alexandera Hamiltona, Benjamina Franklina, Johna a Samuela Adamse, Thomase Jeffersona, Jamese Madisona a Johna Jaye, jiné všech 39 signatářů Deklarace nezávislosti.

9 *Dopis Thomase Jeffersona Josephu C. Cabellovi* (9. září 1817).

Praktické dopady této kritiky se ovšem začaly znatelněji projevovat až ve čtyřicátých letech 20. století. Nejvýraznější osobností (alespoň podle lingvistky Schriverové) byl právník Rudolph Flesch, původem z Rakouska, který jako první zformuloval pravidla *plain writing*. Nejenže přišel na souvislost mezi srozumitelností textu a délkou slov a vět, ale díky matematickému vzorci, který vytvořil, byl schopen srozumitelnost měřit. Tento vzorec, *the Flesch-Kincaid test*, se stále využívá, například v textových editorech MS Word. Ve své knize *The Art of Readable Writing* poskytuje Flesch také návod k tomu, jak psát a editovat tak, aby výsledek nebyl nesrozumitelný (Schriver, 2017, s. 7). Situace v USA ale ještě nebyla zralá na změny a Fleschovy snahy nepadaly na úrodnou půdu. Změna přišla až v sedmdesátých letech 20. století, kdy se dalo do pohybu reformní hnutí *Plain English Movement*. Na jeho počátku byly dvě publikace – *The Language of the Law* Davida Mellinkoffa a *Plain English for Lawyers* Richarda C. Wydicka. *The Language of the Law*, která jako první vlašťovka vyšla v roce 1963 v USA, je novátorskou publikací. Autor, sám praktikující právník, v ní popisuje nejen to, jak právníci komunikují, ale také hodnotí efektivitu komunikace a zaujímá kritický postoj k jejím nedostatkům. Na ni, byť až v roce 1978, navazuje publikace *Plain English for Lawyers*. Hnutí *Plain Language Movement* bylo v Americe totiž schopno od začátku šedesátých let do konce sedmdesátých pokročit tak daleko, že byl vydán tento podrobný návod, jak komunikovat. Podle *Plain English for Lawyers* se dodnes učí studenti práv psát srozumitelně a principy *plain English* se staly součástí výuky na většině právnických fakult v USA.

Ve státní správě nastal průlom v roce 1978, kdy prezident Jimmy Carter podepsal nařízení, *executive order*, ve kterém požadoval, aby vládní orgány používaly co nejkratší formuláře a co nejjednodušší jazyk.¹⁰ V následujících dekáдах se připojovaly jednotlivé státy buď na úrovni zákonů (například Connecticut), nebo alespoň ustanovením poradních komisí složených ze soudců a právníků, které měly za úkol navrhnout, jak současnou situaci na poli jazyka nejlépe řešit (Schriver, 2017, s. 37). Snahy o srozumitelný a jednoduchý jazyk se z oblasti spotřebitelské a bankovní rozšířily přes zdravotnictví až k přijetí federálního zákona, který vstoupil v platnost 13. října 2011, *Plain Writing Act* z roku 2010. Tento federální zákon měl za cíl zlepšit přístup občanů k informacím tím, že vládní dokumenty budou srozumitelně prezentovány. Jeho účelem je *to improve the effectiveness and accountability of Federal agencies to the public by promoting clear Government communication that the public can understand and use*.¹¹

1.1.3 Velká Británie

Ve Velké Británii se od osvícence Jeremyho Benthamy proti neproniknutelnému právnímu jazyku nepodnikaly žádné výraznější kroky až do sedmdesátých let 20. století. Pojďme se podívat na to, co se odehrálo dále.

10 *Executive Order 12174 – Federal Paperwork Reduction*.

11 *The Plain Writing Act*.

Podobně jako ve Spojených státech amerických se i ve Velké Británii v současnosti věnuje pozornost dokumentům, které směřují od státu k jednotlivcům. Od roku 1979 se *Plain English Campaign* snaží bojovat proti *gobbledygook, jargon and misleading public information*. Tato kampaň pomohla mnoha vládním organizacím a dalším oficiálním organizacím s tvorbou a úpravou jejich dokumentů, zpráv a jiných publikací. Má se za to, že každý občan má právo na jasné a výstižné informace (About Us. The Plain English Campaign).

V roce 1999 byly snahy *Plain English Campaign* korunovány úspěchem, když byla schválena novela soudního řádu, *Rules of Civil Procedure*, s cílem jej zjednodušit. Této události se také dostalo výrazné pozornosti médií, protože nahrazovala některé klíčové právní pojmy moderními ekvivalenty. *Subpoena* je nyní *witness summons*,¹² *in camera hearing* je *private hearing*¹³ a *writ* byl zaměněn za *claim form*.¹⁴ V neposlední řadě pak byl *plaintiff* nahrazen pojmem *claimant*¹⁵ (Civil Procedure Rules, Wikipedia).

Snahy o celkovou změnu v Británii zatím nemají oporu v zákoně, který by stanovoval státním orgánům povinnost srozumitelně komunikovat. Dalším krokem v tomto snažení byl ovšem dokument *Public Administration Committee* z roku 2009, který má název *Bad Language: The Use and Abuse of Official Language*. Z názvu je patrné, že se k současnému stavu komunikace politiků a *public servants* vůči občanům staví kriticky a tvrdí, že by měl být používán jazyk jasný, přesný a srozumitelný. V tomto dokumentu se přímo konstatuje, že oficiální jazyk často dokáže zkreslit nebo zamlžit význam, což samozřejmě rozhodně nevede k právní jistotě a obecně ke srozumitelnosti státní politiky a k přístupnosti veřejných služeb.

1.1.4 Snahy o změny v právním jazyce v České republice

Při čtení předchozích řádků jste se už možná zamysleli nad tím, zda probíhá reforma právního jazyka i u nás. V České republice nejsou snahy o zjednodušování právního jazyka tak viditelné jako v anglicky mluvících zemích. Dokumentem, který zmiňuje, jak psát návrhy právních předpisů, jsou Legislativní pravidla vlády ČR. Ta však jazykové stránce věnují jen jeden článek, a to čl. 40, který se ve čtyřech odstavcích věnuje terminologii, čili výběru slov, a v pátém doporučuje předpisy formulovat v oznamovacím způsobu přítomného času, zpravidla v jednotném čísle (Legislativní pravidla, 2018).

Docentka Chromá, přední znalkyně právníké angličtiny, upozorňuje, že v České republice není zavedena dlouhodobá zvyklost systémové výuky *legal drafting* na univerzitách, jako je tomu v anglicky mluvících zemích (2014, s. 54). Nicméně se již blýská na lepší časy, protože do studijních plánů právnických fakult proniká dovednostní výuka i v této oblasti.

Srozumitelnost jazyka je v České republice také prosazována spotřebitelskou organizací dTest, která tak činí zejména s ohledem na spotřebitele jakožto slabší,

12 předvolání k soudu

13 jednání bez přítomnosti veřejnosti

14 žaloba/podání

15 žalobce, žalující strana

chráněnou stranu smluv v souladu s evropskou legislativou. Pro e-shopy nabízí vzorový standard obchodních podmínek, který odpovídá aktuální legislativě a je sepsán tak, aby byl srozumitelný i spotřebitelům. Příkladem dobré praxe jsou také materiály, které připravuje úřad Veřejného ochránce lidských práv, například informační letáky, jež velmi srozumitelně vysvětlují problematiku domácího násilí a přehledně prezentují konkrétní kroky, které oběti mohou podniknout (Kancelář veřejného ochránce práv, 2020).

1.2 Typické znaky právnické angličtiny

Historický vývoj jazyka jsme pro naše účely vyčerpali a je tedy čas, abychom zmapovali současný stav. Tak tedy angličtina pro právníky? Právnická angličtina? Obecná angličtina s odbornými termíny? Není až tak důležité, jak tento typ odborného jazyka nazveme, ale spíše jak k němu přistupujeme. Praktikující právník (ať už advokát, státní zástupce, firemní právník či jakákoliv jiná s právem spojená profese) i osoba vyhledávající právní služby či služby veřejné správy si všimne, že se právní jazyk liší od jazyka běžného (obecného).

Na tomto místě se sluší čtenáři odborného textu nabídnout něco málo teoretického ukotvení a definic. Pojdme se tedy společně prokousat několika odstavci pokusů o vymezení a zařazení právního jazyka tak, jak jej vnímají renomovaní lingvisté.

Jazyk práva, či právníků, chcete-li, je obvyklý a neobvyklý zároveň. Má mnoho společného s typickými rysy odborného žargonu jiných profesí – s řečí mediků, inženýrů, stavbařů, veterinářů a dalších. Jsou to totiž způsoby jazykového vyjadřování o velmi specifických tématech, která mají svá typická pojmosloví. Kromě čistě komunikační funkce má však odborný jazyk také roli socializační – spoluvytváří skupinovou identitu a navozuje pocit solidarity mezi jejími členy. A nejen to – vymezuje skupinu i navenek. Dalo by se také říci, že historicky vymezuje hranice mezi profesionály a veřejností v dobrém i špatném slova smyslu. Právní jazyk se od jiných odborných jazyků liší v jednotlivých charakteristikách a právnická angličtina není výjimkou.

Právnická angličtina je podle průkopnické Mellinkoffovy knihy definována jako *customary language used by lawyers in those Common law jurisdictions where English is the official language* (1963, s. 3), je tedy jazykem právníků, kteří hovoří anglicky. Jde o jazyk určité sociální skupiny, což z právnické angličtiny činí sociolingvistickou varietu. V podstatě to znamená, že právníci jsou pro lingvisty více či méně koherentní sociální skupina, která si vytvořila vlastní způsob vyjadřování jak v mluvené, tak v psané řeči. Tento vlastní způsob vyjadřování, typický pro danou sociální skupinu, se stal registrem (čili specifickou kategorií jazyka), který je nezávislý na nářečí a stylu (typu dokumentu či mluveného projevu) a odpovídá tématu, o kterém se hovoří nebo píše (Trudgill, 1994). Mellinkoff dodává, že jazyk právníků obsahuje typická slova, fráze a způsoby vyjadřování, stejně jako stylistická specifika (1963, s. 3), čímž jasně upozorňuje na objektivní odlišnost tohoto žánru.

Na právnickou angličtinu můžeme nahlížet nejen jako na registr, ale také jako na *sublanguage* (podjazyk), jak jej označuje Tiersma. Ten má totiž za to, že právnická angličtina se nachází na kontinuu mezi samostatným jazykem a běžným obecným jazykem a zároveň je běžnému jazyku blíže, než se předpokládá (2005, s. 30). Na svých webových stránkách věnujících se právnickému jazyku Tiersma vysvětluje, co rozumí pod pojmem *sublanguage*. *Sublanguage* má svou specializovanou gramatiku, omezená témata, obsahuje lexikální, syntaktická a sémantická omezení a umožňuje tvorbu nestandardních gramatických pravidel, která v běžném jazyce nejsou obvyklá (Tiersma, Legal language [online]). Jinými slovy, *sublanguage* se využívá v určité konkrétní tematické oblasti, má svou specifickou slovní zásobu, a to vše je korunováno pravidly, která se mohou lišit od pravidel běžného jazyka.

Podle účelu komunikace právní jazyk vymezují také Coulthard a Johnson (2007). Mají za to, že *legal genres are conventional, repeated and distinctive features of text that arise from its communicative purpose* (2007, s. 55). Coulthard a Johnson si u právnické angličtiny také všímají klíčových aspektů žánru jako stylu, čili užití slovní zásoby a stavby věty, ale také zdůrazňují důležitost funkce a účelu právnické angličtiny (s. 61). Také Bhatia poukazuje na fakt, že v současné době se analýza profesního (či odborného) jazyka zaměřila spíše na kontext, ve kterém se daná profesní variace jazyka užívá a interpretuje, než na jeho formu a strukturu (Bhatia 2004, citováno v Coulthard and Johnson, 2007, s. 61).

To všechno jsou samozřejmě vlastnosti právnické angličtiny, ale bez ohledu na to, jak danou varietu nazveme (zda *sublanguage*, registr, argot, dialekt, styl nebo dokonce samostatný jazyk), bezesporu jde o *complex collection of linguistic habits that have developed over many centuries and that lawyers have learned to use quite strategically* (Tiersma, Legal language [online]).

Z výše uvedeného vyplývá, že přestože existuje mnoho možností, jak danou variantu jazyka zařadit a ukotvit, ohledně několika charakteristických rysů právnické angličtiny se lingvisté shodují:

- jde o variantu jazyka;
- je používána v profesním styku (jak mezi právníky, tak ve vztahu právník-neprávník);
- má své specifické charakteristiky (slovní zásobu, větnou stavbu atd.);
- jde o psaný i mluvený jazyk;
- je nezávislá na nářečí a osobním stylu mluvčího;
- má sociální funkci (vymezuje a udržuje dynamiku sociálních skupin).

Definicemi jsme se prokousali a můžeme společně probádat o poznání uchopitelnější terén typických znaků právnické angličtiny, které by nám mohly být k praktickému užítku. Přestože se může zdát, že ohledně pojmenování kategorie, do které právnická angličtina patří, mezi lingvisty nepanuje shoda, zjištění o jejích typických vlastnostech, rysech a znacích jsou poněkud konzistentnější. Pojdme si je pojmenovat, od těch elementárních směrem ke komplexním.

1.2.1 Slovní zásoba

Odborné výrazy

Tiersma (2006) označuje odbornou slovní zásobu jako nejvýraznější lingvistický rys právnické angličtiny a právního jazyka obecně. Odborná slovní zásoba se skládá ze slov se specifickým významem a v každé disciplíně se jí užívá jako prostředku přesné komunikace. Pro zúčastněné odborníky zároveň představuje určitou formu úspornosti. Mellinkoff uvádí jako typické odborné výrazy právnické angličtiny *obiter dictum*,¹⁶ *injunction*,¹⁷ *novation*¹⁸ (Mellinkoff, 1963, s. 16). Nyní se tedy zaměříme na odbornou slovní zásobu, kterou si musí právník nejdříve bezpečně osvojit, a teprve poté s ní může pracovat. Úvodním krokem pro všechny, kdo s právem pracují, bývá naučit se striktně oddělovat slovní zásobu z občanského a trestního práva, čemuž se bude věnovat následující cvičení založené na reáliích *Common law*.

Task 2

Přečtěte si texty o základních znacích občanského a trestního práva a doplňte relevantní informace do tabulky.

Read the following texts on civil and criminal law and fill in the table below.

Civil law is a body of law that determines private rights and liabilities, as distinguished from criminal law. Civil cases concern private disputes between persons or organizations, such as disputes involving accidents or contracts. Civil procedure then seeks to compensate people for monetary losses or settle disputes. The goal is to return the person who suffered the loss to the same position as before the loss happened, or to resolve disagreements. There are three types of civil wrongs, torts (for example negligence), breaches of contract and breaches of trust. In civil procedure, the legal dispute is between individuals and does not involve the state. Therefore, the individual must commence the legal proceeding. The person who takes legal action is known as the claimant or plaintiff. The other party is known as the defendant. The defendant is the person or entity that is being sued. The case citation (reference) in civil procedure is as follows: *Svoboda vs. Novak*, correctly read *Svoboda and Novak*. In the USA, it is read *Svoboda versus Novak*. In the court, the claimant

- 16 *Obiter dictum* je součástí principu *stare decisis*, tedy zásady *Common law*, která stanoví, že v podobných případech je soud vázán rozhodnout podobným způsobem. *Obiter dictum* je v precedentním soudním rozhodnutí ta část, která shrnuje další argumenty a není závazná. Onou závaznou částí je pak *ratio decidendi* – ta část, která vysvětluje, proč soud rozhodl tak, jak rozhodl.
- 17 *Injunction* is a court order preventing a person from doing something, ordering a person to stop doing something or ordering a person to carry out some action (TransLegal Dictionary). Do češtiny se překládá jako soudní zákaz nebo soudní příkaz něčeho se zdržet.
- 18 *Novation* is the replacement of an existing contract with a new one so that either 1. an existing obligation is replaced with a new one, or 2. a party is added to a new contract who was not party under the old contract (TransLegal Dictionary). Do češtiny lze zhruba přeložit jako novace. Podrobněji viz část Nedostatečná ekvivalentnost terminologie anglosaského a evropského práva v této kapitole.

can represent themselves or hire a lawyer. The claimant must prove that the defendant committed the civil wrong *on the balance of probabilities* (in the USA *on the preponderance of the evidence*). This roughly means it is *more than 50% likely* that the defendant committed the wrong. If the court is satisfied that the claimant has proved their case on the balance of probabilities, then the defendant is found *liable*. If not, he/she is found *not liable*. If the defendant is found liable, the court may award damages (financial compensation) to the claimant. Other remedies include specific performance or injunction, among others.

NOTE: *Claimant* is an expression currently used in England, whereas *Plaintiff* is an expression used in the USA and also formerly in England.

Criminal law (also termed Penal law) is a body of rules defining offences against the community at large. It regulates how suspects are investigated, charged and tried. This kind of law also provides punishments for convicted offenders. The *wrong* in criminal law is known as a *crime* or *offence*. These are acts considered to be harmful to society as a whole. The person who commits a crime is a *criminal* or an *offender*. The person who suffers is a victim. In criminal proceedings, it is the state that tries to bring justice to the victim. The state is represented by the prosecution and the charged person is known as the defendant. Because of the potential loss of liberty or even life in some countries, the standard of proof in criminal cases is much higher than in civil cases. The job of the prosecution is to prove that the defendant has committed the crime. There is a presumption that the defendant is innocent until proven guilty and the burden of proof always lies with the party taking the action. This principle applies in both civil and criminal proceedings. The prosecution has to prove that the defendant is *guilty beyond a reasonable doubt*. This means there must be a very high level of certainty demonstrated to the jury and court. How much is it in percentage? Approximately 95%. If the court is satisfied that there is no reasonable doubt, the defendant is found guilty and convicted of the crime. If there is a reasonable doubt, the defendant is found *not guilty* of the crime and acquitted. If the defendant is found guilty and convicted, they are sentenced to a punishment. If the crime is serious, they can be sentenced to imprisonment. Examples of crimes include murder, theft, armed robbery, or arson. The case citation in criminal proceedings is as follows: *R vs. Novak (UK)*, *R* stands for Rex/Regina (King/Queen), or *The People vs. Novak (USA)*.

	civil procedure	criminal procedure
the parties		
the wrong is called		
the aims		
the standard of proof		

the defendant is found		
the possible outcomes		
examples of wrongs		
the citation of cases		
useful verbs and collocations		

Specifickou odbornou slovní zásobu můžeme nalézt v každém odvětví práva. Vyberte si slovíčka, která patří do práva obchodního, rodinného, pracovního, či do oblasti smluv?

Task 3

Zařadte následující výrazy do právních odvětví, pro která jsou typická. Některé výrazy lze použít ve více odvětvích, někdy ovšem s jiným významem.

Which branches of law do the following terms belong to? Some of the expressions are used in more branches and may have different meanings.

petitioner/respondent – partnership – intention to be bound – probation – discharge – conveyancing – passing-off action – custody – winding-up – sick pay – debentures – trade secret – lessor – liquidated damages – sole trader – Mens Rea – outstanding liabilities

Criminal law:

Contracts:

Family law:

Business law:

Intellectual property law:

Employment law:

Land law:

Právníci výše uvedeným termínům *terms of art* samozřejmě do hloubky rozumí a běžně je mezi sebou používají. Pokud ale právník komunikuje s neprávníkem, odborná

terminologie může bránit v efektivní komunikaci. V takové situaci právník může zaujmout dva různé přístupy (nebo samozřejmě i jejich kombinaci). Pro ilustraci uvedme dvě modelové situace mezi advokátem a jeho klientem.

1. Advokát použije termíny, které postupně vysvětluje tak, aby je klient pochopil:

Client: I have this letter from the court ...

Lawyer: Oh, I can see a writ¹⁹ has been issued and served on you.

Client: Erm, a writ ...?

Lawyer: Yes, this is a writ, a document informing you that Mr Smith has filed an action against you.

Client: Oh dear. Yes, it's about the wall that collapsed. What do I do now?

Lawyer: Now you need to return the acknowledgement of service. That means that you need to confirm in writing that you received the documents and express your standpoint.

V tomto rozhovoru advokát používá termíny *writ* a *acknowledgement of service*. Klient tyto pojmy zjevně nezná, proto mu je advokát vysvětluje. Některým klientům tento přístup bude vyhovovat, neboť se rádi dozvědí nové věci. Pro ty, kteří jsou z nastalé situace ve stresu, to ale může být zatížení zbytečnými informacemi. Jiným klientům se může zdát, že jsou poučováni, a může jim být nepříjemné, že jsou v této komunikaci slabší stranou.

2. Advokát se použití termínů vyhne, vysvětluje opisem a jen to, co je relevantní pro klienta:

Client: I have this letter from the court ...

Lawyer: Oh, I see, you got this letter informing you that a Mr Smith says you harmed him by being careless.

Client: Yes, it's about the wall that collapsed. What do I do?

Lawyer: Now we need to write back saying whether you challenge Mr. Smith's accusation or not.

Zde se advokát rozhodl zcela vynechat právnícké termíny a použil běžného obecného jazyka. Výměna informací v této fázi je pak celkově úspornější a plynulejší, ale především pro klienta plně srozumitelná.

V obou výše zmíněných příkladech došlo k překladu mezi registrem právníckým a neprávníckým, aby byla komunikace úspěšná, tedy k mediaci, které se obsírněji věnujeme v kapitole 3, *Mediace neboli zprostředkování*, kde naleznete mimo jiné její definici a ukotvení ve Společném evropském referenčním rámci pro jazyky. Efektivní komunikace s klientem je pro právníka velmi důležitá, a proto se této dovednosti budeme věnovat více i v kapitole 5, *Úvodní rozhovor s klientem*. V této kapitole zůstaneme prozatím na úrovni specifik slovní zásoby a posuneme se k dalšímu charakteristickému rysu právnícké angličtiny, kterým jsou slova archaická a slova cizího původu.

19 Tento dialog byste už v Anglii zřejmě neslyšeli, protože termín *writ* byl nahrazen termínem *claim form*, jak víte z předchozí podkapitoly. V některých dalších zemích se však stále používá (*Writ of Summons*).

Archaismy

Přestože se jazyk v průběhu času měnil a vyvíjel, v právnické angličtině se stále používá řada výrazů a frází, jež jsou pozůstatky *Old English*²⁰ a *Middle English*²¹ – *hereafter*, *herein*, *hereof* a *witnesseth* (Mellinkoff, 1963, s. 13). Archaické výrazy bývají spojovány s formálností textu. Například Tiersma (1999, s. 96) tvrdí, že *legal language often strives toward great formality, it naturally gravitates towards archaic language*. Archaismy můžeme najít v řadě právních dokumentů, listin a smluv. Význam těchto slov lze často odvodit z jejich tvaru a z kontextu, ovšem kromě právních textů je většinou jinde nenajdeme. Úkolem některých takových výrazů je navigovat čtenáře dokumentu správným směrem v rámci textu či v rámci kontextu, ke kterému se daný dokument vztahuje. Tak je tomu i v následujícím cvičení.

Task 4

Vysvětlete, co znamenají tučně vyznačené výrazy.

Explain the meaning of the expressions in bold.

1. The Complaint of the Plaintiff, John Jones, respectfully shows and alleges as follows: The Plaintiff **herein**, John Jones, is a resident of the State of New York. Mr. Jones resides at 32 Adams Street, Vestal, New York. The Defendant **herein**, George Smith, has a principal place of business at 125 Main Street, Binghamton, New York. Defendant is engaged in the business of building submarines.
2. On March 1, 2013, Plaintiff and Defendant entered into a written agreement. Pursuant **thereto**, Plaintiff agreed to pay the sum of \$200,000.00 for the submarine.
3. They made an agreement, **whereby** they divided the territory between them.
4. **WITNESSETH WHEREAS**,²² First Party is engaged in the manufacture of products described on Schedule A (the "Products"); **WHEREAS** Second Party is engaged in the business of marketing, selling and distributing products.
5. As a result, unless otherwise stated the term, younger generation' refers **hereafter** to the participants' offspring.

(Merriam Webster Dictionary, Cambridge Dictionary, New York State Unified Court System: Complaint)

Zrádné *shall*

Velmi výrazným historickým dědictvím je sloveso *shall*. Vypadá jednoduše, ale zdání klame. *Shall* je modální sloveso, které dnes v obecné angličtině používáme v návrzích, například *Shall we go to the cinema?* nebo v nabídkách, například *Shall I open the window?* V právnické angličtině se stále ještě hojně vyskytuje v různých významech,

20 Viz poznámku 5.

21 *Middle English* neboli středověká angličtina či středoangličtina je jazyk, který byl používán mezi lety 1100 a 1500 na území Anglie. Vývojově navazuje na starou angličtinu, *Old English* (Encyclopedia Britannica).

22 V obdobných dokumentech (například smlouvy) jsou velká písmena běžná.

ale především se používá pro vyjádření povinnosti, tedy chce-li právník říci, že někdo musí něco udělat.²³ Zde je příklad toho, jak bývá *shall* použito ve smlouvách: *the Purchaser shall pay the Seller the Purchase Price within seven Working Days from the date of receipt of Goods*.

I přes častý výskyt, anebo možná právě kvůli němu, je *shall* v právních textech často užíváno nesprávně. Ukažme si několik problémů detailněji.

1. Mít povinnost vs. mít právo.

Ve větě *The Union shall be entitled to designate a reasonable number of employees to act as Stewards for the employees covered by this Agreement*. Fráze *shall be entitled* tady není ve významu musí, ale znamená mít právo, proto by měla být nahrazena přítomným časem *is entitled*.

2. *Shall* vs. *will*.

Ve smlouvách se pro stanovení povinností Schiess nebrání ani použití *will* (Schiess, 2005). Není to však úplně spolehlivá rada. Právníčka Elisabeth Bell při psaní obchodních smluv upozorňuje na následující specifika použití *shall* a *will*:

Traditionally, conventions dictate that:

“Will” when used in the first person, conveys an obligation, whereas “shall” merely a future intention.

Conversely, when used in the second or third person, “will” conveys a future obligation, whilst “shall” imports compulsion and obligation.

Zdá se vám to složité? Ms Bell přichází s následující pomůckou – používejte *must*, které vždy znamená vyjádření povinnosti, a máte klid: *What about “must” ? Interestingly, English legislation avoids the use of “will” or “shall” in favour of “must”. “Must” always suggests an absolute obligation.* K tomuto doporučení se přidávají i další odborníci, například *pokud někomu v právním předpisu stanovujeme povinnost, použijme „must“* (Corsino, 2020; Bell, 2016).

Odborníci se také shodují v názoru, že *legal drafters*, tedy autoři právních textů, často chybují, když v jednom dokumentu používají pro vyjádření povinnosti dva a více různých výrazů, například *shall*, *will*, *must* a *is obliged to*, protože tím otevírají dveře pro možnosti různé interpretace.

Abychom náš stručný exkurz do použití *shall* shrnuli, ukončíme tuto stať doporučením Bryana A. Garnera, který ve své publikaci *Legal Writing in Plain English* radí *delete every shall*. Tvrdí, že *many transactional drafters have adopted the shall-less style* a nabádá nás: *You should do the same* (Garner, 2001, s. 105–106). V následujícím cvičení si vyzkoušíte, jak takové odstraňování *shall* může vypadat.

23 Oproti *may*, které značí, že je něco dovoleno (může se to udělat, ale nemusí) (TransLegal Dictionary).

Task 5

Přečtěte si text odborníka na psaní smluv Kennetha Adamse o tom, jak nahrazovat *shall*. Poté doporučení aplikujte na věty v tabulce pod textem, kde *shall* nahradíte vhodnými ekvivalenty: *must*, *has an obligation to*, nebo *will*. Svůj výběr zdůvodněte.

Replace shall in the sentence fragments in the box below the text according to Kennetha Adams' instructions. Justify your decisions.

Drafting expert Kenneth Adams suggests that *shall* can be replaced by *must*, *has an obligation to* or *will* and drafters should distinguish different types of contract language according to its function:

- (a) provisions imposing an obligation on a party, where *shall* could be replaced by *has an obligation to*;
- (b) provisions signalling an obligation on a third party, where *shall* would preferably be replaced by *must* (and where replacing it by *has an obligation to* is ineffective in view of the third party being an outsider to the contract);
- (c) provisions addressing, as a matter of policy (not necessarily requiring any action), a consequence upon the occurrence of a specified event where *shall* would more appropriately be replaced by *will*, i.e. contract policy rules should be signalled by *will*.

(Shall or will or must. WeAgree: Accelerated contract drafting.)

Example: In this case X **shall** reimburse Y for said expenses.

Sentence	Shall can be replaced by	Reasoning
In this case X shall reimburse Y for said expenses.	To have an obligation to – In this case X has the obligation to reimburse Y for said expenses	it is a provision imposing an obligation on a party.

Sentence	Shall can be replaced by	Reasoning
this Call Option shall terminate upon the Majority Shareholder selling its Shares		
<i>Seller shall deliver the Product</i>		
the Parties agree that XY shall first deliver the raw materials		

Latinské výrazy

Jak je zřejmé z úvodu této kapitoly, historickým dědictvím nejsou jen slova přejatá z *Old* nebo *Middle English*. Významnou roli hrála také slova latinského původu. Některá byla přijata již v raném středověku, kdy měli křesťanští misionáři za úkol

obracet původní obyvatelstvo na křesťanství. S příchodem misionářů se zvýšila gramotnost. Přinesli také velké množství latinské slovní zásoby (Crystal, 2003, s. 24). Další vlnou výrazného přejímání slov z latiny bylo období renesance, kdy se tehdejší slovní zásoba obzvláště zásluhou latiny dokonce zdvojnásobila (Crystal, 2003, s. 126). Příklady přejatých latinských právních frází jsou *ex contractu*, *ex delicto*, *lex loci actus*, *in personam* (Mellinkoff, 1963, s. 14). V mezinárodní komunikaci mají často tyto ustálené výrazy a fráze jednu nespornou výhodu – jsou srozumitelné bez ohledu na mateřský jazyk mluvčího. Alespoň v psané podobě. Ve výslovnosti musíme být obezřetní: latinské výrazy se v angličtině vyslovují většinou „po anglicku“. Pro více podrobností o výslovnosti latinských výrazů vás můžeme odkázat na kapitulu 8, Glossary aneb časté chyby Čechů v právníké angličtině.

Task 6

Spojte latinské výrazy s jejich zkratkou a překladem do angličtiny.

Match the Latin expressions with their abbreviations and their translations (explanations).

1. et alii	vs. or v.	for example
2. exempli gratia	et al.	that is
3. id est	e.g.	and so on
4. versus	etc.	and others
5. videlicet	i.e.	against
6. et cetera	viz	as follows; namely

Task 7

Spojte latinské termíny s jejich anglickými ekvivalenty. Ověřte si výslovnost v kapitole 8, Glossary aneb časté chyby v právníké angličtině.

Match each Latin term with its English equivalent. Check the pronunciation in Chapter 8 Glossary.

Actus Reus	among other things
bona fide	in good faith
inter alia	on the first impression
ipso facto	by that very fact itself
Mens Rea	by itself
per se	guilty mind
prima facie	of one's own right
sui juris	a guilty act
ultra vires	beyond the legal powers of a person or authority

Výrazy z normanské francouzštiny

Dalším výrazným zdrojem přejímání slov byla bezpochyby francouzština, resp. normanská francouzština, *Norman French*, která začala angličtinu ovlivňovat po příchodu Normanů do Británie, jak již bylo zmíněno v části o historickém vývoji právnické angličtiny. Z francouzštiny pochází právnické výrazy jako *damage*, *judge*, *defendant*, *plaintiff* (Mellinkoff, 1963, s. 15) nebo *tort* (Crystal, 2003, s. 375), se kterými jsme se již setkali ve cvičení zabývajícím se *civil and criminal procedures*.

Pro ilustraci si přečtěme následující úryvky z etymologického slovníku (Online Etymology Dictionary), kde můžeme zřetelně vidět normanský původ řady nejběžnějších výrazů používaných pro osoby, které figurují v soudním řízení.

plaintiff (n.) – c. 1400, from Anglo-French pleintif (late 13c.), noun use of Old French pleintif *complaining*; *wretched*, *miserable*, from plainte. Identical with plaintive at first; the form that receded into legal usage retained the older -iff spelling.

defendant (n.) – c. 1400, in the legal sense *a party sued in a court of law*, from Anglo-French, Old French defendant (Modern French *défendant*), noun use of present participle of *defendre* (see *defend*). The earliest use in English was as a present-participle adjective meaning *defensive*, *defending* (c. 1300).

judge (n.) – mid-14c., *public officer appointed to administer the law* (early 13c. as a surname), also judge-man; from Old French *juge*, from Latin *iudex* *one who declares the law* (source also of Spanish *juez*, Italian *giudice*), a compound of *ius* *right, law*. Extended from late 14c. to persons to decide any sort of contest; from the 1550s as *one qualified to pronounce opinion*.

counsel (n.) – c. 1200, *advice or instruction given*; c. 1300, *mutual advising or interchange of opinions, consultation*, from Old French *counseil* *advice, counsel*; *deliberation, thought* (10c.), from Latin *consilium* *plan, opinion*, from assimilated form of *com* *with, together* + root of *calare* *to announce, summon*. As a synonym for *lawyer, one who gives legal counsel*, attested late 14c.

Výrazy ze skandinávských jazyků

Pokud jsme se věnovali vlivu latinského a francouzského jazyka, je na místě zmínit i slova skandinávského původu. V běžně používané angličtině existuje 150–200 slov, za které Angličané vděčí Vikingům, kteří od osmého století napadali území Anglie a poté se zde i usazovali. Skandinávský původ mají běžně používaná slova *knife*, *window*, *give*, *get*, *take*, *husband* a pro nás zásadní slovo *law*. Další stopou skandinávštiny je i tvar *by* ve slově *by-laws*, kde *by* není předložka sedmého pádu, nýbrž označení vesnice/sídla, takže *by-laws* jsou vlastně „vesnické či obecní zákony“, v dnešní řeči místní vyhlášky. *By* tak najdeme i v řadě místních názvů ve východní části Anglie, jako například v názvu města, kde se zrodila jedna známá míčová hra. Uhodnete, které město to je? (Stalo se při fotbalovém zápase, kde jeden hráč uchopil míč do rukou a běžel s ním do branky.²⁴)

24 Že by Rugby?

V následujícím shrnujícím cvičení se dozvíme, z jakých jazyků pocházejí právníké termíny či výrazy.

Task 8

Odhadněte, jakého původu (anglosaština, latina, normanská francouzština, skandinávština) jsou následující slova, a přeložte je.

What origin do the following words have (Old English, Latin, Norman French, Scandinavian)? Have a guess and then translate them into Czech.

bequeath, client, chattel, law, tort, mediate, loan, mortgage, manslaughter, legitimate, theft, gift

Old English	Latin	Norman French	Scandinavian

Obecná slova s právním významem

Kromě archaismů a slov přejatých jsou velmi výrazným prvkem právníké angličtiny běžné výrazy, které ale v právním kontextu mají zcela jiný význam. Zjednodušeně řečeno jedno slovo má jiný význam pro právníka a jiný pro neprávníka. Vezměme si například následující větu:

What did I miss yesterday at the bar?

V běžné řeči se mluvčí dotazuje, o jakou zábavu či novinku ze včerejšího večírku přišel. Změní-li se kontext, může také jít o právníka, který se ptá kolegy na proběhlou schůzku či školení advokátní komory barristerů²⁵ (*the Bar*), které se nemohl zúčastnit.

Příklady dalších mnohoznačných slov používaných v oblasti práva se specifickým významem uvádíme v tabulce níže.

²⁵ *Barrister* je jedna ze dvou profesí praktikujícího právníka v Anglii a Walesu. Obecně se barristeri věnují obhajobě klientů před soudem (provazují *advocacy*) a jen oni mají právo zastupovat klienty před High Court (Vrchní soud pro Anglii a Wales). Druhá profese praktikujícího právníka je *solicitor*, který častěji pracuje na *office work* (Encyclopedia Britannica).